

פני הארץ צפיר רינת

שביל באמצע

השימוש באופניים בערים בישראל גדל מאוד בשנים האחרונות. כיצד לעודד אנשים לרכוב, בלי לרמוס את הולכי הרגל

א כבר התקשרה אלי תושבת גבעתיים ומחתה על פרסום כתבה, המתארת את היתרונות העירוניים והסביבתיים של השימוש באופניים. היא סיפרה כיצד היא הולכת על המדרג כה, מלאת חששות מפגיעה אפשרית של רוכב הממהר לדרכו. המדרכות בערי ישראל, הזכירה, אינן רחבות כמו בערי אירופה, והולכי הרגל חשופים לפגיעות. שיחה זו המחישה לי את היקף ההצלחה של השימוש באופניים, הנראים היום בכל פינה, אבל גם את תופעות הלוואי הבעייתיות ואת הצורך לשפר את התשתיות.

היום אמורים נציגי עמותת "ישראל בשביל אופניים" להיפגש עם שר הפנים, גדעון סער. הם ינסו לשכנע אותו לתמוך בהצעת חוק המעודדת את השימוש באופניים באמצעות הקמת מתקני חניה מתאימים במבנים ציבוריים, סלילת שבילים ייעודיים ומתן אפשרות להסיע אופניים ברכבות ובאוטובוסים. על פי ההצעה, הממשלה תשתמש בתמריצים כספיים לעידוד הרכיבה, והרשות המקומית של כל עיר שבה חיים יותר מ-30 אלף תושבים תחויב בהכנת תוכנית מתאר לשבילי אופניים.

עד לפני כמה שנים לא היה זה מתקבל על הדעת, ששר כלשהו יטרח לתמוך בחוק כזה, לא כל שכן ידאג לתקציב בשבילו. אך היום, בעקבות הביקוש ההולך וגובר לסוג כזה של תחבורה, המצב שונה. בתחומי העיר תל אביב מגיע שיעור הנסיעות על אופניים לכ-9% מכלל הנסיעות של תושבי העיר – גידול משמעותי, בתוך פחות מעשור. מערכת שבילי האופניים של תל אביב גדלה בהתמדה, אם כי רמתה, מבחינת האיכות והיעילות, אינה אחידה. מערכת השכרת האופניים "תל-אופן", שגם היא מתמודדת עם בעיות שונות של שירות ותחזוקה, הולכת ומתרחבת. לדברי מנהליה, הם אמורים לחתום על הסכמים עם ערים שכונות לתל אביב, שיאפשרו את הרחבת פעילות המערכת גם אליהן. ביישובים רבים שכונות מגורים חדשות מורמות ובהן מערכת שבילי אופניים. ישראל מצטרפת בכך למגמה הקיימת בערים רבות בעולם, בעיקר באירופה וצפון אמריקה. ברו"ח של ה-OECD בשנה שעברה צוינה מגמה עקבית של ירידה בשימוש במכוניות במדינות הארגון, ואיחור בהוצאת רישיונות רכב על ידי צעירים. לתופעה זו הסברים רבים, ובהם שיפור משמעותי בנגישות להולכי רגל ורוכבי אופניים באזורים עירוניים באמצעות מערכת טובה של מעברים ושבילים. דוגמה אופיינית לכך היא העיר פרייבורג בגרמניה. בעיר זו גדלה מערכת שבילי האופניים מ-29 קילומטרים ב-1972 לכ-400 קילומטרים 35 שנים אחר כך, והנסיעות באופניים מהוות כבר 28% מכלל הנסיעות. התוצאה היא, ששיעור כלי הרכב בפרייבורג, שהיה כפול מהממוצע הארצי במערב גרמניה ב-1960, ירד ל-20% פחות מהממוצע הזה ב-2006.

בתל אביב, 9% מכלל הנסיעות של תושבי העיר נעשות באופניים

העלייה במספר הנסיעות באופניים והעדר שבילים לאופניים ברבים מרחובות הערים בישראל הגבירו מאוד את החיכוך עם הולכי הרגל. הבעיה המחריפה עם השימוש הנרחב באופניים חשמליים. מדובר בכלי רכב אשר יכול להגיע למהירות של עשרות קילומטרים בשעה ולהוות סיכון של ממש. עד היום לא הוסדר המעמד החוקי של כלי רכב זה ולא נקבע תקן אחיד ומחייב, שיגביל את כוח המנוע ומהירותו המרבית ויקבע מי רשאי לנהוג באופניים כאלה, ובאילו תנאים. לפני כמה חודשים קיימה ועדת הכלכלה של הכנסת דיון בנושא. קריאת פרוטוקול הישיבה היא חווייה מדכדכת, שכן היא חושפת מצב של הפקרות מתמשכת ואזלת יד של משרד התחבורה והמשטרה. נציג מטעם המשטרה הבטיח, שוועדה מיוחדת שמינה המפכ"ל, בהשתתפות נציגים ממשרד התחבורה, עוסקת בעניין ותגבש בקרוב תקנים מתאימים. ניסיון העבר מורה, שלא כדאי לטפח ציפיות.

יש להדגיש, שעמותות רוכבי האופניים אינן מתעלמות מהבעיה של המפגש הלא רצוי בין הולכי רגל ורוכבי אופניים. העמדה של נציגי הרוכבים היא, שנסיעה על המדרכות היא בלתי חוקית. רוכב אופניים שהחליט לרכוב על המדרכות צריך לזכור שהוא בגדר אורח, וחובתו הבסיסית היא לתת זכות קדימה להולכי הרגל ולרכוב באופן שלא יסכן אותם. הפתרון היעיל ביותר לבעיה זו – אם כי גם הוא יהיה כנראה חלקי – הוא הרחבה משמעותית של מערך שבילי האופניים ושיפורו. לצד השבחים לערים כמו תל אביב על פיתוח תשתית שבילים לאופניים, מדגישים רוכבים רבים, שרמת חלק מהם אינה מספקת. השבילים אינם יוצרים הפרדה מתאימה מהולכי הרגל, והחיבור ביניהם לקוי במקרים רבים. תלונות אלה נשמעות גם במדינות כמו אנגליה, שגם בעריה החלו להרחיב באחרונה את מערכת שבילי האופניים. תושב העיר ברייטון בדרום המדינה אף העלה לרשת אתר ששמו Weird Cycle Lanes, ובו המחשות לשבילים אבסורדיים. למשל, שביל אופניים המתחבר ישירות לחניה של אופנועים, בלא אפשרות מעבר, או שביל הנגמר באמצע הכביש, בלא אפשרות למעבר בטוח של רוכב האופניים. "אני לא מתכוון לבקר את העירייה, שעושה מאמצים גדולים ומקימה שבי" לי אופניים, או לזלזל בפעילותה", ציין יוזם האתר, המקפיד לתעד גם שבילים באיכות גבוהה, "אני פשוט חושב שיש מקום לשיפור".